

به نام خدا

مشروطه در دوره محمد علی شاه

۵

تهیه و تنظیم از : احمد اسدی اقدام . مرنند (آذربایجان شرقی)

محمد علی شاہ

محمد علی شاه

ششمین شاه قاجار (۱۲۸۸-۱۲۸۵) - فرزند مظفرالدین شاه - (زاده : ۱۲۵۱ تبریز - فوت : ۱۳۰۴ ایتالیا)

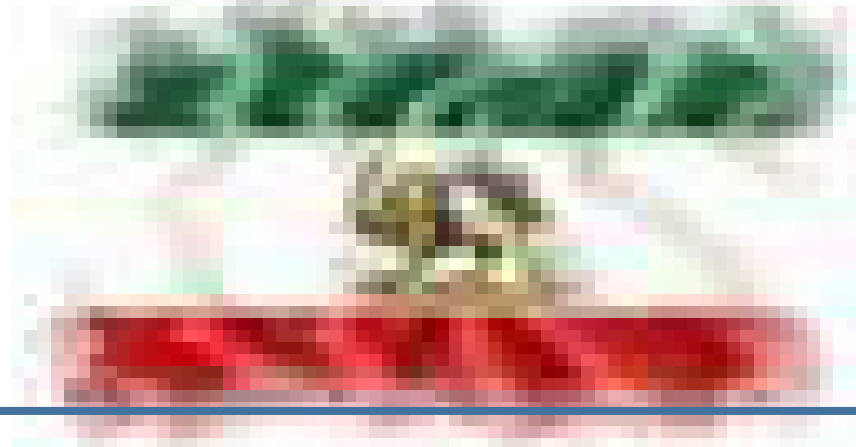
محمد علی شاه

بعد از مظفرالدین شاه، ولیعهد او، **محمد علی میرزا**، با عنوان **محمد علی شاه**، به سلطنت رسید.

محمد علی شاه، یکی از شاهان خودکامه دوره قاجار بود که نمی خواست در برابر قانون اساسی و مجلس شورای ملی تمکین کند.

او در ۲۸ دی ۱۲۸۵ جشن تاج گذاری بر پا کرد و از اشراف و نمایندگان دولت های خارجی برای شرکت در این مراسم دعوت به عمل آورد، اما نمایندگان مجلس شورای ملی را دعوت نکرد.

او ملت را بنده و برده خود می پنداشت و نمایندگان مجلس را برای دخالت در امور کشور و مشورت در سیاست، لایق نمی دانست.

عدم تمکین محمد علی شاه در برابر :

قانون اساسی مشروطیت

دعوت نکردن از نمایندگان مجلس شورای ملی در مراسم تاج گذاری (اولین بی اعتنایی)

لایق ندانستن مردم برای مشورت (محمد علی شاه)

دشوارى هاى اساسى نظام مشروطه

تدوین متمم قانون اساسی

و شدت گرفتن اختلاف ها

تدوین متمم قانون اساسی و شدت گرفتن اختلاف ها

قانونی که در زمان مظفرالدین شاه به نام « قانون اساسی » و در ۵۱ اصل تنظیم شد، دارای ضعف های زیادی بود.

در حقیقت نظام نامه ای بود که اداره امور مجلس و حدود آن را روشن می ساخت. در این قانون، از حقوق و تکالیف دولت نسبت به ملت و بالعکس سخن به میان نیامده بود.

بنابراین، لازم بود متممی بر آن نوشته و تکمیل می شد.

به همین سبب، کمیسیونی متشکل از شش تن از نمایندگان، برای تدوین « متمم قانون اساسی » تشکیل شد.

آية الله العظمى

ميرزا محمد حسين نائيني

یکی از رهبران فکری نهضت مشروطه، و به تعبیری، نظریه پرداز آن

اصل دوم متمم قانون اساسی

با تلاش های پیگیر و مجاهدت های فراوان **آیت الله شیخ فضل الله نوری اصل دوم متمم قانون اساسی** تصویب شد که مورد تأیید علمای ایران و مراجع بزرگ نجف قرار گرفت.

بنابراین اصل، در هر دوره از مجلس، **هیئتی پنج نفره از مجتهدان و فقیهان اسلام** که با اقتضای زمان آشنا بودند، به عنوان عضو، در مجلس شورای ملی شرکت می کردند، تا بر قانون هایی که تدوین و تصویب می شد، نظارت کنند که **خلاف قواعد اسلامی و دستوره های شرع نباشد.**

در هیچ یک از دوره های مجلس شورای ملی به این اصل عمل نشد.

حکم خلاف شرع یا قانون

شیخ فضل اللہ نوری

بروز اختلافات بین مشروطه خواهان

در فاصله ای که متمم قانون اساسی تدوین می شد :

اوضاع را آشفته و پریشان ساخته بود

اختلاف درونی مشروطه خواهان

مخالفت محمدعلی شاه با نظام مشروطه

تا آنکه سرانجام شیخ فضل الله نوری به دلیل اعمال نفوذ غرب گرایان در نهضت مشروطه و انحراف آن از مسیر اسلامی و ملی اوّلیه از صف طرفداران مشروطه جدا شد. او معتقد بود که باید « مشروطه مشروعه ایجاد شود. »

مفکر مشروطیت و مشروطه

خودداری محمدعلی شاه از امضای متمم قانون اساسی

خودداری محمدعلی شاه از امضای متمم قانون اساسی

بی‌اعتنایی بعدی محمدعلی شاه نسبت به نظام مشروطه در هنگام امضای متمم قانون اساسی مشروطه، رخ داد.

هنگامی که متمم قانون اساسی تقدیم او شد، از امضای آن خودداری کرد.

این برخورد، مردم را به هیجان آورد؛ بازارها بسته شد، و چندین هزار نفر به سوی مجلس هجوم آوردند.

مردم شهرهای دیگر همچون تبریز، اصفهان، شیراز، رشت و کرمان نیز با مردم تهران هم صدا شدند. مراجع تقلید، از نجف اشرف، طی تلگراف‌هایی، به نصیحت شاه پرداختند.

در چنین شرایطی، شاه، در شهریور سال ۱۲۸۶، به ناچار، متمم قانون اساسی را امضا کرد.

کتابخانه
طهران در قفسه

تایید نشد

جناب آرف صدر عظم
کتابت شده مادد رتبه پروردگار
از خودیات در شاه مرحوم امانت داده شده
بدرقه سید

خودداری از امضای متمم قانون اساسی (دومین بی اعتنایی محمد علی شاه)

بازار تعطیل شد

تائید شد

جناب پرفصل حد خط
کو نیت شدت داد و تبه پرید و صبر
آنرا خود است در شرف روح اندوخته بر آنکه گنیم کرد
دینیت که حق بر آن تصدیقند و دین بر سر است
که فہم نیت بر سر در دقت بر آن شرف حد خط
بیت مجلس و زدرت در دولت و بدین در دولت
شرط حد خط کنیند سون بنار سر در فہم حد خط
دشمنه دین بود است کہ قنیت حد خط در آن
در حد خط در حد خط مع حد خط گذر در حد خط
حد خط حد خط حد خط حد خط حد خط حد خط

تائید متمم قانون اساسی بوسیله محمد علی شاه

اهداف انگلستان و روسیه برای مداخله در نهضت مردم

دولت روسیه

اهداف

جلوگیری از نفوذ انگلیس که در لباس مشروطه خواهی، از مشروطه طلبان حمایت می کرد

کمک به محمدعلی شاه که طرفدار روس بود

پیشگیری از قیام ملت های منطقه قفقاز برای گرفتن آزادی، تحت تأثیر پیروزی مشروطه خواهان در ایران

موضع

مخالفت با مشروطه ایران

دولت انگلستان

اهداف

افزایش اعتبار خود در ایران، برای دستیابی به موقعیتی بهتر
یا برابر با روسیه

به قدرت رساندن مهره های انگلیسی در دستگاه حاکم و
مجلس

محافظت از مرزهای هندوستان و سایر مستعمرات انگلستان
در منطقه

موضع

حمایت از مشروطه ایران

قرارداد ۱۹۰۷

قرارداد ۱۹۰۷

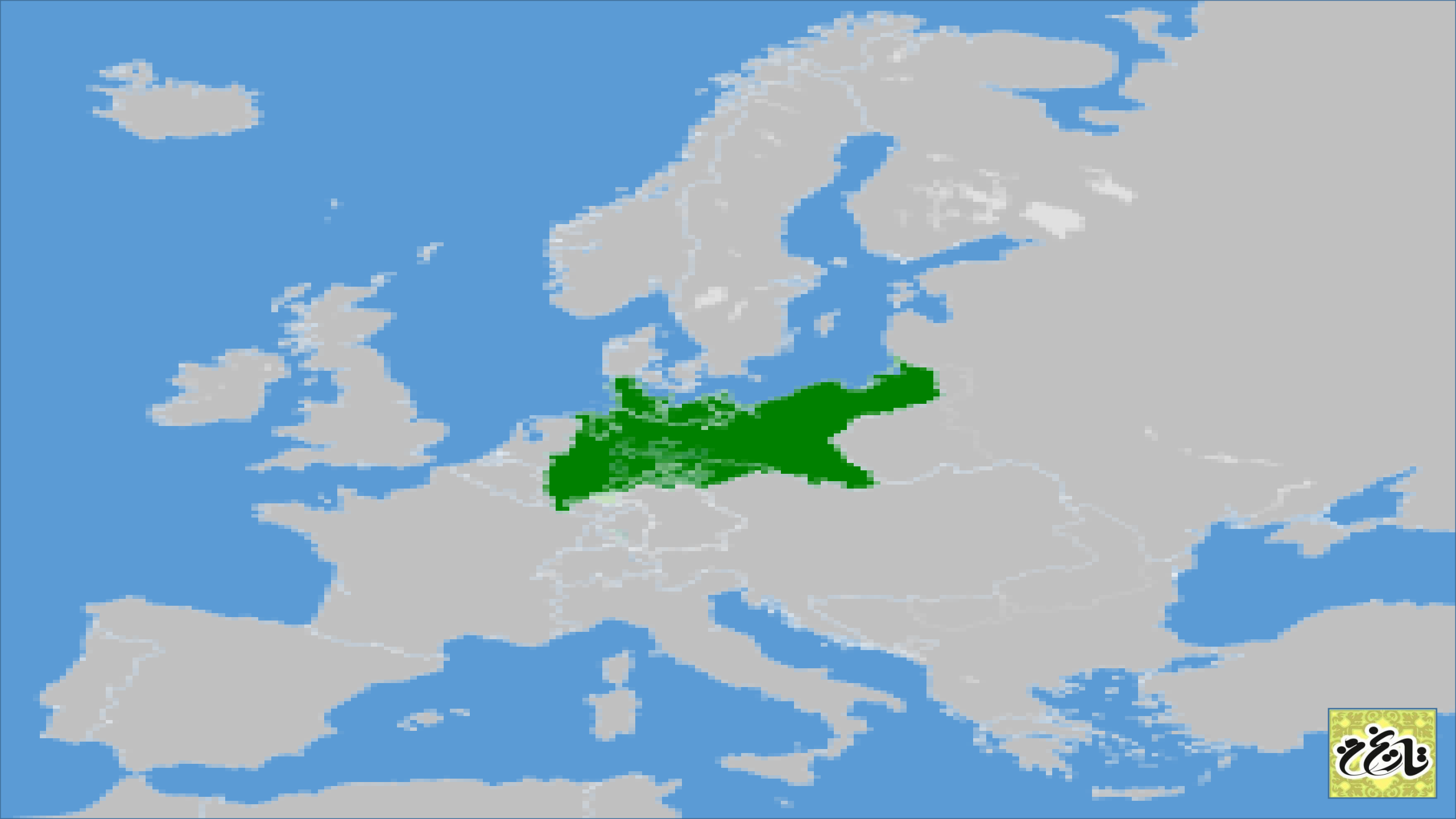
با وجود رقابت های شدیدی که میان روس و انگلیس در ایران وجود داشت، موضوع جدیدی آن ها را وادار به رفع اختلاف ها و توافق در مورد ایران کرد.

این موضوع جدید حضور آلمان به عنوان یک قدرت جدید در صحنه سیاست جهان بود.

با در خطر قرار گرفتن مستعمره های روس و انگلیس در جاهای دیگر دنیا، توسط استعمارگر جدید یعنی آلمان، آن ها اختلاف ها را کنار گذاشتند.

به موجب قرارداد ۱۹۰۷ ، ایران را بین خود تقسیم کردند .

قرارداد ۱۹۰۷

بر اساس این قرار داد روس و انگلیس، ایران را به سه منطقه تقسیم کردند:

منطقه شمال (از خط فرضی بین قصر شیرین، اصفهان، یزد، خواف و مرز افغانستان) **حوزه نفوذ روسیه** شناخته شد.

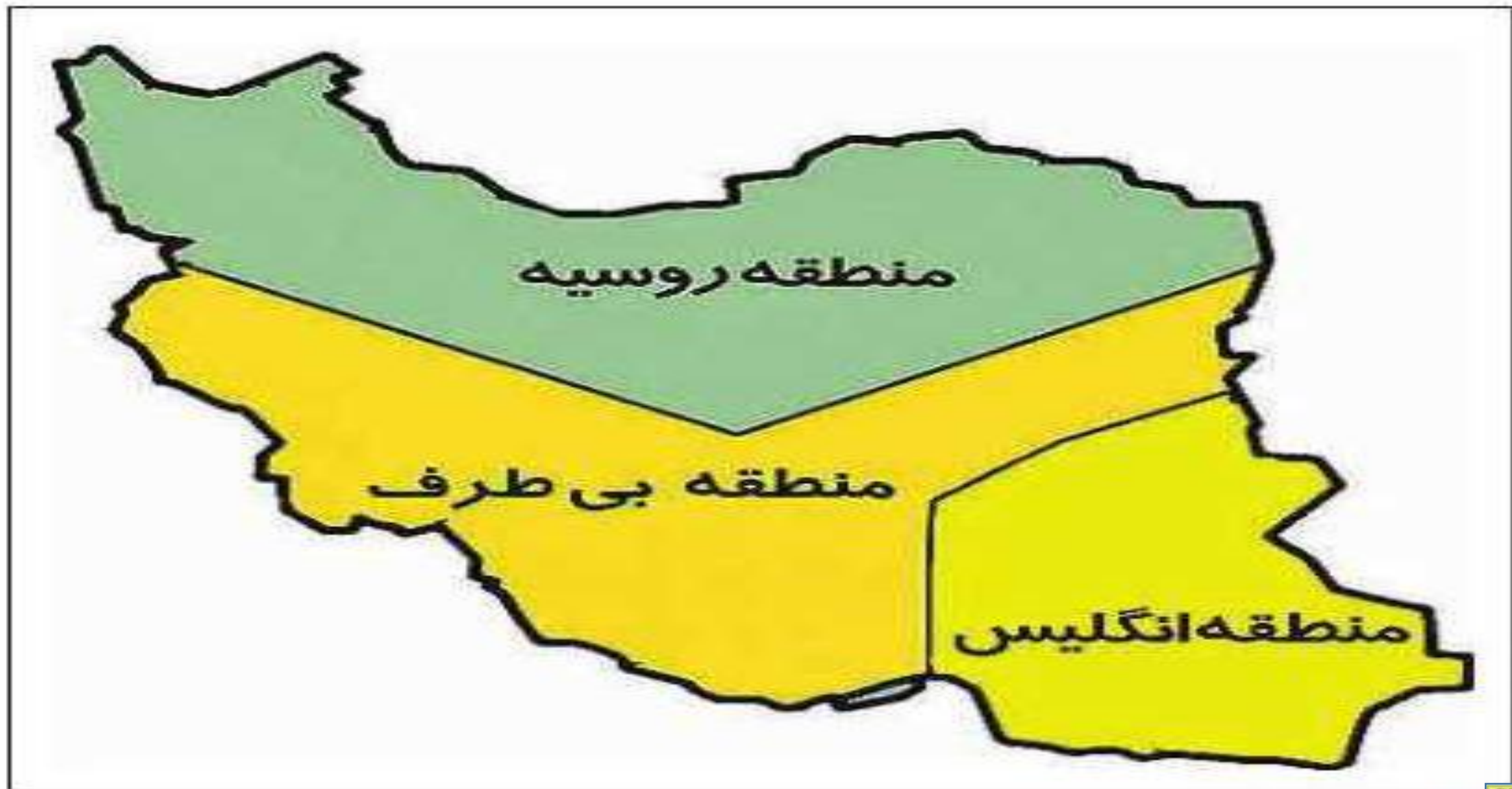
منطقه جنوب (از خط فرضی بین بندرعباس، کرمان، بیرجند، زابل و سرحدات افغانستان که دارای ارزش حیاتی برای دفاع از هند بود) **قلمرو نفوذ انگلستان** مقرر گردید.

قسمت سوم که شامل کویرها و بیابان های بی آب و علف بود، **منطقه بی طرف و متعلق به ایران** شناخته شد.

منظور از این کار هم آن بود که دو دولت تا حدودی از یکدیگر فاصله بگیرند و از برخوردهای احتمالی بین آنها، جلوگیری شود.

1907

نحوه تقسیم‌بندی ایران در قرارداد ۱۹۰۷

تقسیم ایران به سه منطقه در قرارداد ۱۹۰۷

اقدام انقلابی مردم و مجلس

اقدام انقلابی مردم و مجلس

پس از اینکه قرارداد ۱۹۰۷ امضا شد، سفیران روس و انگلیس، رسماً دولت ایران را از آن قرار داد با خبر کردند.

با اعلام رسمی قرارداد ۱۹۰۷ و مطلع شدن مردم، هیجان عمومی علیه این دولت های روس و انگلیس شکل گرفت

اخراج نوز بلژیکی که پست مهم مالی ایران را در اختیار داشت

رد قرارداد ۱۹۰۷ توسط نمایندگان مجلس

تاسیس بانک ملی برای حل مشکل وام نگرften از بیگانگان

رد دریافت وام از دولت های استعمارگر

این اقدامات، در جهت خلاف هدف های استعماری روس و انگلیس جریان داشت.

بنابراین، برای سرکوب مجلس، به توافق رسیدند و هنگامی که محمدعلی شاه ساختمان مجلس را به توپ بست، روسیه از آن حمایت کرد و انگلیس نیز با سکوت خود، به آن رضایت داد.

بانک ملی ایران
BANQUE NATIONALE DE PERSE

تأسیس بانک ملی

اخراج نوز بلژیکی

تاسیس بانک ملی

به توپ بستن مجلس
و استبداد صغیر

به توپ بستن مجلس و استبداد صغیر

کشمکش بین محمدعلی شاه و مجلس، پس از امضای متمم قانون اساسی همچنان ادامه یافت .

محمدعلی شاه برای مبارزه با مشروطه خواهان، میرزا علی اصغر خان امین السلطان را که از مخالفان جدی مشروطه بود، به ریاست دولت انتخاب نمود و به کمک وی، دوباره نظام استبدادی را حاکم سازد.

امین السلطان با تدبیرهای امنیتی و حمایت روس ها، وارد ایران و به عنوان نخست وزیر منصوب شد.

که در دوره نخست وزیری خود، سیاستی دوگانه در پیش گرفته بود، سرانجام توسط یکی از طرفداران مشروطه ترور شد .

امین السلطان ، صدر اعظم مستبد محمد علی شاہ

مظفر الدین شاہ و وزیر اعلیٰ سندھ

امین السلطان و مظفر الدین شاہ

تهران میدان امین السلطان - طهران - ۱۳۱۵

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

تصویر از موزه امین السلطان در تهران - ۱۳۱۵

ترور شد

**عباس صراف تبریزی
(قاتل امین السلطان)**

ترور شدن امین السلطان بدست یکی از مشروطه خواهان

به توپ بستن مجلس توسط قوای قزاق

چندی بعد محمدعلی شاه در یکی از خیابان های تهران مورد سوء قصد قرار گرفت، ولی آسیبی ندید.

شاه، این اقدام را به مشروطه خواهان نسبت داد و به همین بهانه، تصمیم گرفت مجلس را برای همیشه تعطیل کند.

بنابراین، در تیر ۱۲۸۷، یعنی دو سال پس از استقرار مشروطه، محمد علی شاه با تشویق سفارت روسیه دستور حمله به مجلس شورای ملی را صادر کرد.

لیاخوف روسی فرمانده نیروهای قزاق به فرمان محمدعلی شاه با نیروهای خود به مجلس حمله کرد و بخشی از ساختمان مجلس را با گلوله های توپ تخریب کرد.

سوء قصد

به ذات همایونی

بهانه ای شد برای تعطیلی مجلس

دستور به توپ بستن مجلس توسط محمد علی شاه

دستور به توپ بستن مجلس توسط محمد علی شاه

بسم الله الرحمن الرحيم

رسیده است که در این شهر بزرگ و شریف
و قوی و نیرومند و عزیز و گرامی

و قوی و نیرومند و عزیز و گرامی

و قوی و نیرومند و عزیز و گرامی

بسم الله الرحمن الرحيم

استخاره محمد علی شاه برای به توپ بستن مجلس

حمله قزاق ها به مجلس به دستور محمد علی شاه

به توپ بستن مجلس به دستور محمدعلی شاه

لیاخوف روسی ، فرمانده نیروهای قزاق

کتابخانه مجلس شورای ملی که در زمان استبداد و پادشاهی
۲۳ جمادی الثانی ۱۳۲۶

مجلس شورای ملی ، بعد از به توپ بستن

به توپ بستن مجلس و استبداد صغیر

به دنبال آن، تمام خانه های مشروطه خواهان غارت شد و مأموران به دستگیری آنان پرداختند.

آیت الله سید محمد طباطبایی و سید عبدالله بهبهانی، توسط قزاق ها دستگیر، شکنجه و تبعید شدند.

به دستور شاه، میرزا جهانگیر خان صوراسرافیل ملک المتکلمین و سید جمال الدین واعظ اعدام شدند.

بعضی از نمایندگان نیز که مورد تعقیب قرار گرفته بودند (از جمله تقی زاده)، به سفارت انگلیس پناه بردند. بدین گونه، دوباره، برای مدتی، استبداد حاکم شد.

دوره استبداد صغیر

این دوره که یک سال به طول انجامید بار دیگر استبداد به جای مشروطیت حاکم شد. از این رو آن را دوره **استبداد صغیر** نامیده اند.

خان مشروطه

غارت خانه های مشروطه توسط ماموران دولتی بعد از به توپ بستن مجلس

دستگیری مشروطه خواهان

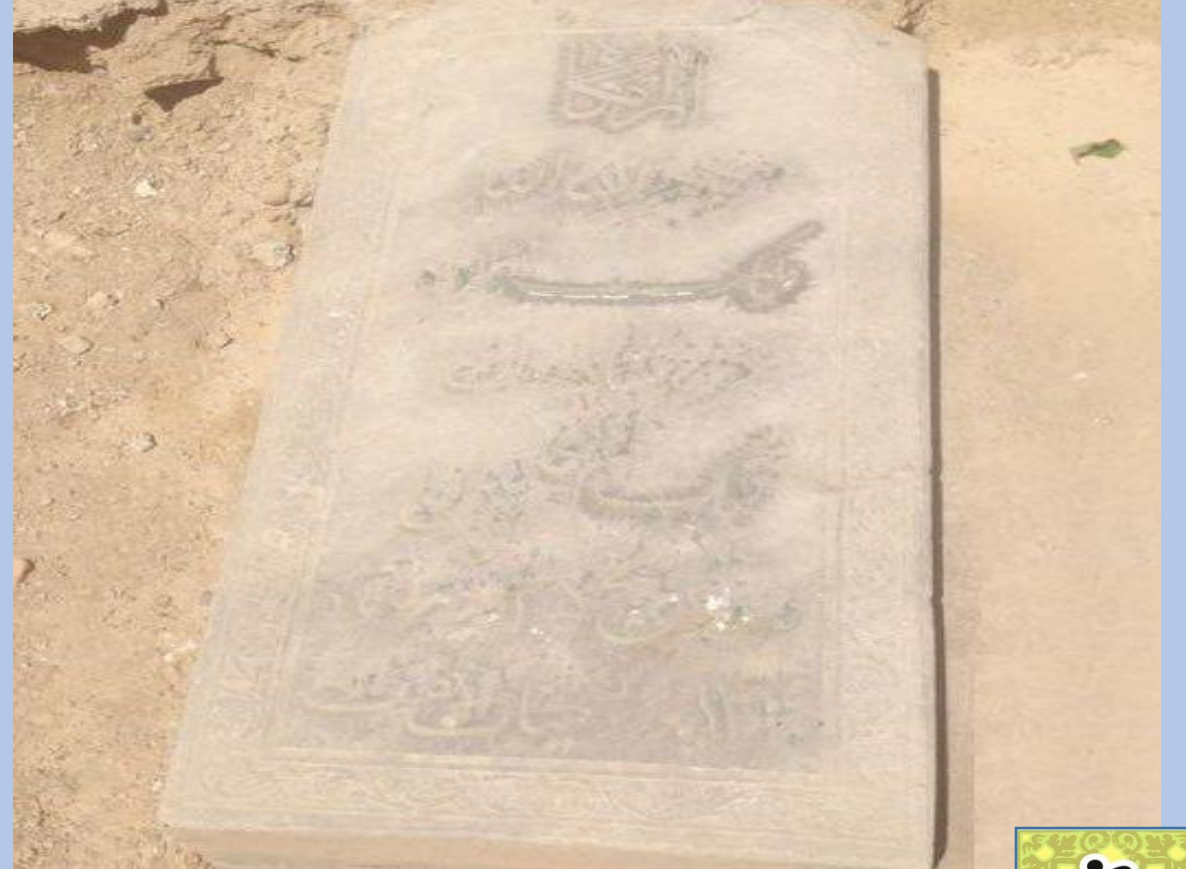

مجسمه ملک المتکلمین در میدان
حسن آباد

سنگ قبر ملک المتکلمین

تخریب قبور ملک المتکلمین و صور اسرافیل

پناهنده شدن برخی از نمایندگان به سفارت انگلیس

علی اکبر دهخدا

سید حسن تقی زاده

محمد علی شاه در دوره استبداد صغیر

مقاومت مردم

مقاومت مردم شهرهای مختلف در برابر استبداد محمدعلی شاه

مقاومت گروه هایی از مردم ، علما و روشنفکران پس از به توپ بستن شدن مجلس نیز ادامه پیدا کرد.

مقاومت اصلی از تبریز آغاز شد و دو تن از مجاهدان نام آور آن خطه به نام های ستارخان و باقرخان، بیش از نه ماه در برابر دشمنان مشروطه مقاومت کردند.

آیت الله محمدکاظم خراسانی، آیت الله سید عبدالله مازندرانی و آیت الله حاج میرزا حسین فرزند میرزا خلیل تهرانی، از مشروطه خواهان در برابر حکومت استبدادی محمد علی شاه حمایت می کردند.

ستارخان و باقرخان ، رهبران مردم تبریز در دوره استبداد صغیر

توپ جنگی که در نبردهای دوران مشروطیت مورد استفاده قرار می گرفت؛ نمونه به نمایش درآمده در خانه مشروطه
تبریز

موج قطعی و گرسنگی در تبریز

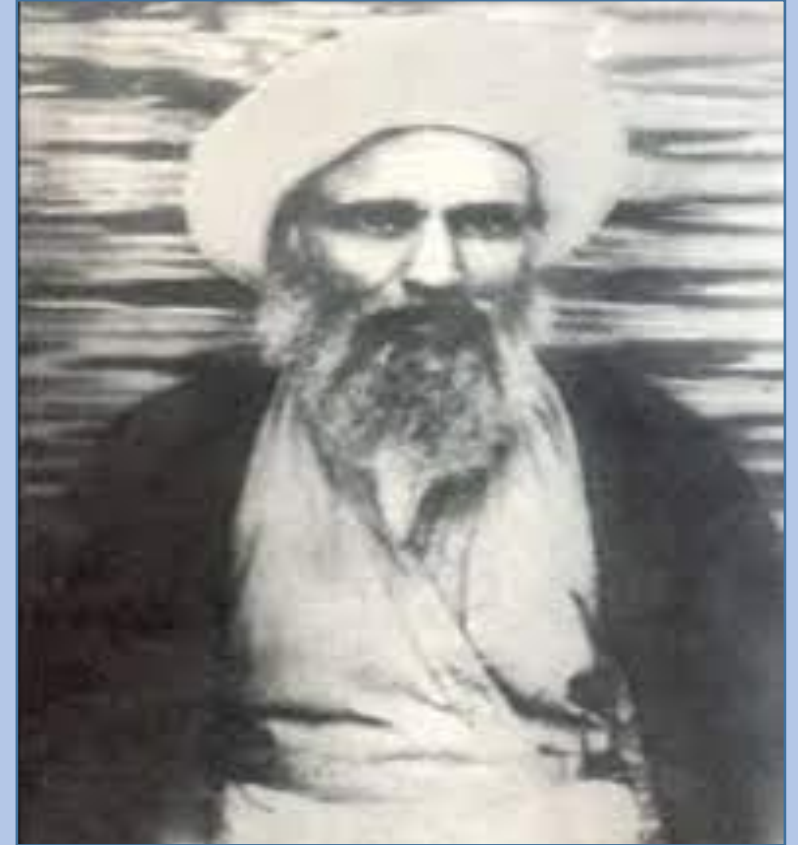
حمایت مراجع تقلید مقیم نجف از مشروطه

آیت الله سید عبدالله مازندرانی

آیت الله حاج میرزا حسین فرزند میرزا خلیل تهرانی

آیت الله محمد کاظم خراسانی

فتح تهران و برکناری محمد علی شاه

با مقاومت مردم تبریز و ایستادگی رهبران دینی و ملی، مردم فارس، اصفهان، قزوین، کرمانشاه، گیلان، همدان و برخی دیگر از شهرها، وارد صحنه مبارزه شدند و حکومت استبدادی را سخت درتنگنا گذاشتند.

محمد علی شاه که در برابر مقاومت مردم تبریز درمانده بود، با فراگیر شدن خیزش، ناتوان تر شد. سرانجام نیروهای مردمی هوادار مشروطه از اصفهان و بختیاری و گیلان، راهی تهران شدند.

سیاست روس و انگلیس در این زمان، مبتنی بر حفظ محمد علی شاه بود.

سرانجام در تیر سال ۱۲۸۸ هواداران مشروطه به تهران رسیدند و با پناهنده شدن محمد علی شاه به سفارت روسیه، حکومت استبدادی او به پایان رسید.

قیام مردم شهرهای مختلف در دوره استبداد صغیر

اصفهان

همدان

فارس

گیلان

کرمانشاه

قزوین

MashregNews

MashregNews

MashregNews

قیام بختیاری ها در دوره استبداد صغیر

فتح تهران و پایان استبداد صغیر

برکنار شد

دستگیری ، برکناری و تبعید محمد علی شاه

حافظانہ موسیٰ بن حارث بن اسی زحان پاشا سردار ملی

ستارخان ، سردار ملی

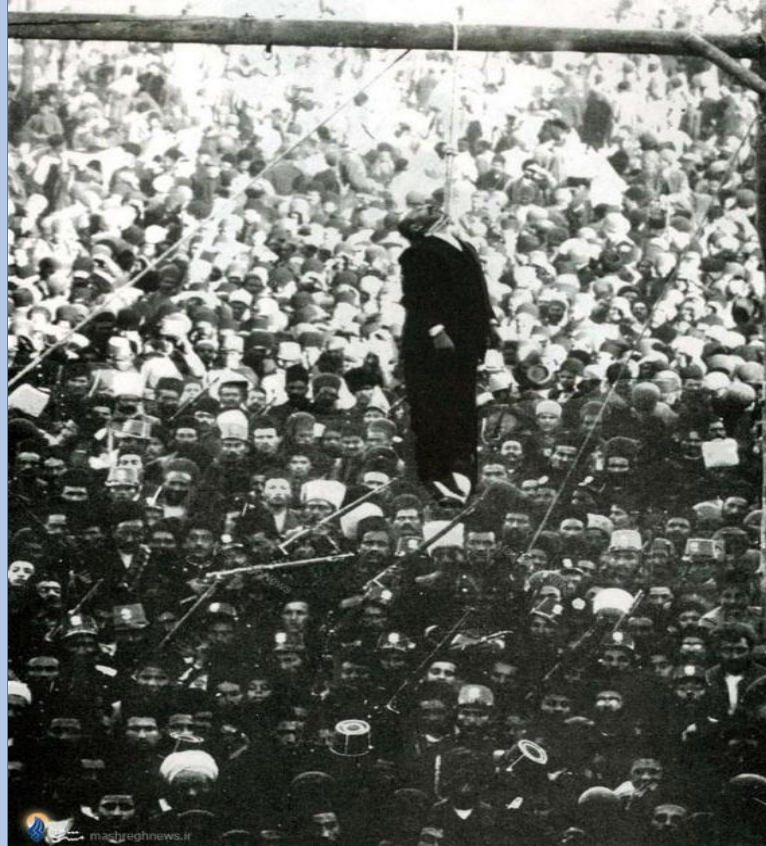
هوارد باسکرویل، شهید دوران استبداد صغیر

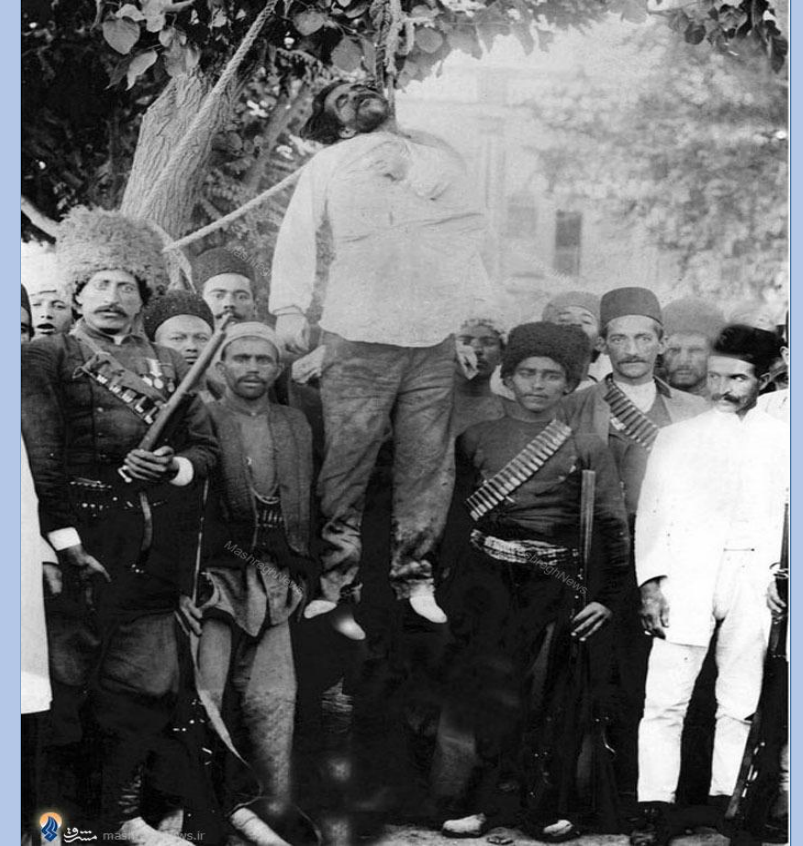
اعدام منسوبان محمد علي شاه توسط فاتحان تهران

میرزا علی خان ارشد الدوله
فرمانده قوای شاه

حبیب الله موقر السلطنه

« صنیع حضرت »
رئیس قورخانه محمد علی شاه

خسته نباشید

موفق و سربلند باشید / احمد اسدی اقدم - مرند (آذربایجان شرقی)

تاریخ

کانال تخصصی «تاریخ من» @tarikheman3